

**CENTRUM
EUROPY
WSCHODNIEJ**

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Olga Krokowska

Możliwości rozwiązania kryzysu politycznego na Ukrainie

KOMENTARZE / POLITYKA

**Nr 3
2014**

Copyright © Centrum Europy Wschodniej UMCS

REDAKCJA NAUKOWA:

Prof. dr hab. Walenty Baluk

Dr Nadia Gergało-Dąbek

OPRACOWANIE GRAFICZNE:

Mgr Barbara Targońska

WYDAWCA:

**Centrum Europy Wschodniej
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie**

ul. Zana 11, 20-601 Lublin,
tel. (+48) 81 537 64 04; tel./faks (+48) 81 537 64 61
biuro@centrum.umcs.pl
<http://www.centrum.umcs.pl>

KOMENTARZE / POLITYKA / Nr 3

Olga Krokowska

Możliwości rozwiązania kryzysu politycznego
na Ukrainie

LUBLIN, styczeń 2014

Obecną sytuację na Ukrainie, można by określić mianem patowej. Na chwilę obecną, nie istnieje żaden scenariusz mogący optymalnie rozwikłać zaistniały konflikt. Co prawda manifestująca na Ukrainie społeczność, określana mianem „Majdanu” sformułowała swoje postulaty niezbędne do rozwiązania konfliktu, jednak, czy będą one możliwe do realizacji?

Postulaty „Majdanu”:¹

1. Dymisja i ukaranie osób odpowiedzialnych za zastosowanie siły wobec pokojowych demonstrantów.
2. Likwidacja oddziału specjalnego „Berkut”.
3. Zwolnienie więźniów politycznych.
4. Dymisja rządu Mykoły Azarowa.
5. Przywrócenie Konstytucji Ukrainy z 2004 roku, zaś następnie jej nowelizacja.
6. Przeprowadzenie przedterminowych, demokratycznych wyborów.

Możliwości realizacji postulatów „Majdanu”.

Dymisja i ukaranie osób odpowiedzialnych za zastosowanie siły wobec pokojowych demonstrantów będzie zadaniem problematycznym. Po pierwsze dlatego, iż system sędziowski na Ukrainie jest bardzo skorumpowany, po drugie dlatego, iż jest podporządkowany partii rządzącej. Obóz władzy, wydając sądom przyzwolenie na ukaranie swoich podwładnych, musiałby zakwestionować prawomocność swoich działań. Zaś jak dotychczas władza twierdzi, iż działa tylko i wyłącznie w granicach prawa. Drugą kwestią jest to, iż otoczenie Janukowycza karząc osoby odpowiedzialne, tym samym osłabiłoby w swoich szeregach lojalność i zmniejszyło swoją strefę bezpieczeństwa.

Likwidacja oddziału specjalnego „Berkut”, stosującego wobec demonstrantów najbardziej drastyczne i bezwzględne metody działania, nie zostanie przeprowadzona, przynajmniej przy obecnym obozie rządowym. Prezydent Janukowycz likwidując „Berkut”, musiałby zakwestionować prawomocność ich działań i uczynić bezrobotnymi około czterotysięczną grupę bezwzględnych milicjantów, tym samym pozbawiając siebie ochrony i stwarzając sobie dodatkowe zagrożenia. Dlatego też prezydent Janukowycz prowadząc z opozycją negocjacje ws. przywrócenia porządku politycznego i społecznego w państwie, zamiast likwidować „Berkut” postanowił zwiększyć liczebność tego oddziału z obecnych 4 tysięcy do 30

---

¹ Strona internetowa „Majdan”, <http://maidan2013.com.ua>, „Програмний маніфест Майдану”, inf. z 29.01.2014.

tysięcy². Oprócz zwiększenia liczebności oddziałów specjalnych, planuje się również poszerzyć ich pełnomocnictwa i dodatkowo je uzbroić³.

Należy się spodziewać, iż amnestia więźniów politycznych jeżeli w ogóle nastąpi, to będzie ona jedynie częściowa. Dnia 29.01.2014 Rada Najwyższa Ukrainy przyjęła ustawę autorstwa parlamentarzysty Partii Regionów Jurija Mirosznychenki ws. amnestii uczestników akcji protestacyjnych⁴. Znamionym jest to, iż dana ustawa została poparta tylko przez Partię Regionów (189 głosów), Komunistyczną Partię Ukrainy (32 głosów) oraz parlamentarzystów poza frakcyjni (11 głosów)⁵. Ugrupowania opozycyjne sprzeciwiały się przyjęciu tej ustawy w takiej wersji, gdyż zakłada ona amnestię więźniów politycznych tylko po zwolnieniu przez demonstrantów wszystkich budynków państwowych (chodzi o budynki samorządu i władzy wykonawczej) oraz odblokowanie wszystkich ulic i dróg. Przyjęta ustawa nie sprzyja poprawie sytuacji politycznej w państwie, gdyż jest potępiana przez „Majdan” i zamiast wyzwolić więźniów politycznych, czyni ich zakładnikami konfliktu politycznego.

Dnia 28.01.2014 r. doszło do dymisji rządu Mykoły Azarowa, gdyż Prezydent Ukrainy podpisał dymisję Premiera Ukrainy⁶. Zgodnie z Konstytucją Ukrainy (art. 115) dymisja premiera skutkuje dymisją całego rządu. Jednocześnie, do chwili powołania nowego rządu, prezydent poręczył wykonywanie Gabinetowi Ministrów swoich pełnomocnictw, zaś na szefa rządu prezydent mianował Serhija Arbusowa, pierwszego wice premiera Ukrainy. Zdymisjonowany rząd może wykonywać swoje pełnomocnictwa do chwili powołania nowego rządu, lecz nie dłużej niż 60 dni (art. 115 Konstytucji Ukrainy). Wydaje się, iż formalny wymóg dymisji rządu Azarowa został spełniony, jednak w praktyce to nic nie zmienia. Proprezydencki rząd wciąż funkcjonuje i ma na to jeszcze sześćdziesiąt dni. Ponadto propozycja nowego rządu nie jest jeszcze sformułowana, wobec czego nie ma żadnych informacji co do składu osobowego nowego rządu, ani żadnej pewności co do obsadzenia nowo obranego rządu przez opozycyjnych

---

² Strona internetowa portalu informacyjnego UNIAN, <http://www.unian.net>, „Кабмин принял решение увеличить численность «Грифона» и «Беркута» в шесть раз - СМИ”, inf. z 29.01.2014.

³ Tamże.

⁴ Strona internetowa Rady Najwyższej Ukrainy, <http://www.rada.gov.ua>, „Закон про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань (№ 4021-3)”, inf. z 29.01.2014.

⁵ Strona internetowa Rady Najwyższej Ukrainy, <http://www.rada.gov.ua>, „Поіменне голосування про проект Закону про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань (№ 4021-3)”, inf. z 29.01.2014.

⁶ Strona internetowa Prezydenta Ukrainy, <http://www.president.gov.ua>, „Указ Президента України № 52/2014. Про відставку Прем'єр-міністра України та Кабінету Міністрів України”, inf. z 29.01.2014.

kandydatów. Zgodnie z art. 114 Konstytucji to Prezydent Ukrainy, za zgodą większości konstytucyjnego składu parlamentu powołuje Premiera Ukrainy, zaś na wniosek premiera mianuje pozostałych członków rządu. Uwzględniając, iż prezydentem jest Janukowycz, zaś większość parlamentarna jest proprezydencka należy się spodziewać, iż skład nowego rządu ponownie będzie wyłączną decyzją Prezydenta Ukraina. Kolejną istotną sprawą przy dymisji rządu i powołaniu nowego są przypisy prawne, które powodują, iż formalna zmiana rządu de facto nie zmienia istniejącej sytuacji. Przypomnijmy, iż zgodnie z obowiązującą Konstytucją (z 28.06.1996 r.) Ukraina jest republiką prezydencko-parlamentarną, zaś w praktyce możemy mówić nawet o republice prezydenckiej. Prezydent posiada bardzo szerokie prerogatywy ustawodawcze, funkcjonalne i nominacyjne, co czyni go faktycznie zwierzchnikiem rządu, zaś rząd sprowadza do funkcji organu pomocniczego prezydenta. Dlatego też, formalna zmiana składu rządu, bez głębokiej reformy konstytucyjnej i ustrojowej, nie przyczyni się do zaprowadzenia radykalnych zmian na Ukrainie.

Zmiana obowiązującej Konstytucji Ukrainy, w najbliższym czasie, nie będzie możliwa. Obóz władzy zmieniając ustawę zasadniczą i przywracając jej formę do rozwiązań z 2004 roku, musiałby pogodzić się ze zmianą ustroju politycznego na republikę parlamentarno – prezydencką. Takie rozwiązania nie byłyby korzystne dla urzędującego prezydenta Janukowycza, gdyż znacznie zmniejszyłyby jego prerogatywy na rzecz parlamentu i rządu. Potwierdzeniem tego stanu rzeczy było posiedzenie Rady Najwyższej Ukrainy dnia 28.01.2014 r. W tym dniu miał zostać rozpatrzony m.in. projekt ustawy dotyczącej wprowadzenia zmian konstytucyjnych. Jednak ze względu na sprzeciw Partii Regionów projekt ten nie został rozpatrzony i prawdopodobnie nie stanie się przedmiotem zainteresowania ze strony parlamentarzystów proprezydenckich. Aktualnie posiedzenie Rady Najwyższej Ukrainy zostało zamknięte do 4 lutego.

W najbliższym czasie nie należy spodziewać się przedterminowych wyborów, zaś w przypadku ich przeprowadzenia ich wynik może być niezupełnie korzystny dla opozycji.

Obóz władzy będzie usiłował zachować swoje pełnomocnictwa, gdyż dla prezydenta Janukowycza oraz jego otoczenia władza jest potrzeba nie tylko dla realizacji prywatnych interesów, ale również dlatego, aby uniknąć odpowiedzialności przed wymiarem sprawiedliwości. Obóz rządzący obawia się, iż po dojściu do władzy opozycji może ich spotkać

taki sam los, jak Julię Tymoszenko, a więc wyroki karne i wieloletnie pozbawienie wolności. Dlatego też, należy zakładać, iż obóz rządzący za wszelką cenę będzie dążyć do utrzymania władzy.

Kolejnym problemem przedterminowych wyborów na Ukrainie jest chwiejność opozycji. Ukraińska opozycja jest podzielona wewnątrz. Sojusz zawarty pomiędzy trzema ugrupowaniami opozycyjnymi jest tylko pewną taktyką, gdyż w rzeczywistości ich programy polityczne i cele są rozbieżne. Ponadto opozycja na chwilę obecną nie jest przygotowana do wydarzeń na Ukrainie. Liderzy trzech opozycyjnych partii Arsenij Jaceniuk „Batkiwszczyna”, Witalij Kliczko „UDAR” oraz Ołeh Tiahnybok „Swoboda” dotychczas jeszcze nie ustalili głównego opozycyjnego kandydata na prezydenta. Sytuację komplikuje też fakt, iż kandydat popierany przez znaczną część społeczeństwa (40,7 %) ⁷ – Witalij Kliczko, jest liderem partii mającej w parlamencie jedynie 42 mandaty, w przeciwieństwie do Jaceniuka stojącego na czele ugrupowania politycznego dysponującego 90 mandatami. W takiej sytuacji zrozumiałym jest, iż obaj liderzy mają duże ambicje wyborcze, co w konsekwencji może prowadzić do wewnętrznej rywalizacji między nimi i tym samym osłabiać opozycję.

W sytuacji, gdyby zwycięstwo wyborcze odniósł kandydat mający w chwili obecnej największe poparcie, czyli Kliczko, jego prawo do piastowania urzędu głowy państwa mogłoby zostać podważone. Przypomnijmy, iż zgodnie z ustawodawstwem Ukrainy (ust. 1 art. 9 Ustawa Ukrainy o wyborach Prezydenta Ukrainy), kandydat na urząd Prezydenta Ukrainy powinien w ciągu dziesięciu ostatnich lat przed wyborami mieszkać na Ukrainie. W związku z tym, iż w ustawie nie jest konkretnie wyjaśnione, co oznacza mieszkać w ciągu dziesięciu lat, to parlamentarzyści Partii Regionów w październiku 2013 roku postanowili zinterpretować ten zapis w Kodeksie Podatkowym Ukrainy. Ust. 70.1 art. 70 Kodeksu Podatkowego został uzupełniony następującym zapisem „Osoba fizyczna, która jest rezydentem innego państwa, czyli nie mieszka na Ukrainie, może być wpisana do rejestru zgodnie z miejscem rejestracji swojego pobytu (zamieszkania) na terytorium Ukrainy”. W związku z tym, iż Kliczko jest rezydentem Niemiec (posiada tam pobyt stały) i płacił tam podatki, w myśl tego Kodeksu jest rezydentem innego państwa i tym samym nie ma niezbędnych dziesięciu lat zamieszkania na

---

⁷ Badania z grudnia 2013 roku. Zob. Strona internetowa ośrodka analitycznego „Centrum Razumokowa”, <http://www.uceps.org>, „Якби до другого туру президентських виборів вийшли Віталій Кличко та Віктор Янукович, то за кого Ви проголосували б? (жовтень — грудень 2013) „, inf. z 29.01.2014.

terytorium Ukrainy. Co prawda zapis ten był podważany przez zastępcę przewodniczącego Centralnej Komisji Wyborczej Ukrainy Andrija Maherę, gdyż jego zdaniem Kodeks Podatkowy reguluje gospodarczą sferę życia i nie może być brany pod uwagę przy rejestracji kandydatów na urząd Prezydenta Ukrainy⁸. Nie mniej jednak, należy oczekiwać, iż w czasie wyborów prezydenckich wprowadzone przypisy mogą zostać wykorzystane przez obóz władzy w celu wyeliminowania opozycyjnego kandydata.

Reasumując należy zaznaczyć, iż obóz władzy nie jest zainteresowany realizacją postulatów „Majdanu”. Wszystkie dotychczasowe działania ze strony prezydenta Janukowycza i jego otoczenia w kierunku znalezienia rozwiązań kompromisowych były fasadowe i stanowiły próbę zyskania na czasie. Wobec czego należy się spodziewać kolejnej eskalacji konfliktu politycznego na Ukrainie.

---

⁸ Strona internetowa portalu informacyjnego comments.ua, <http://www.comments.ua>, „У ЦВК не бачать перешкод для Кличка йти в президенти”, inf. z 29.01.2014.